

howest

hogeschool

Basis van Psychodiagnostiek

Academiejaar 2019-2020

Miet Craeynest (OLOD-verantwoordelijke)

Lien Van Eynde

Helga Peeters

WAT IS 'PSYCHODIAGNOSTIEK'?

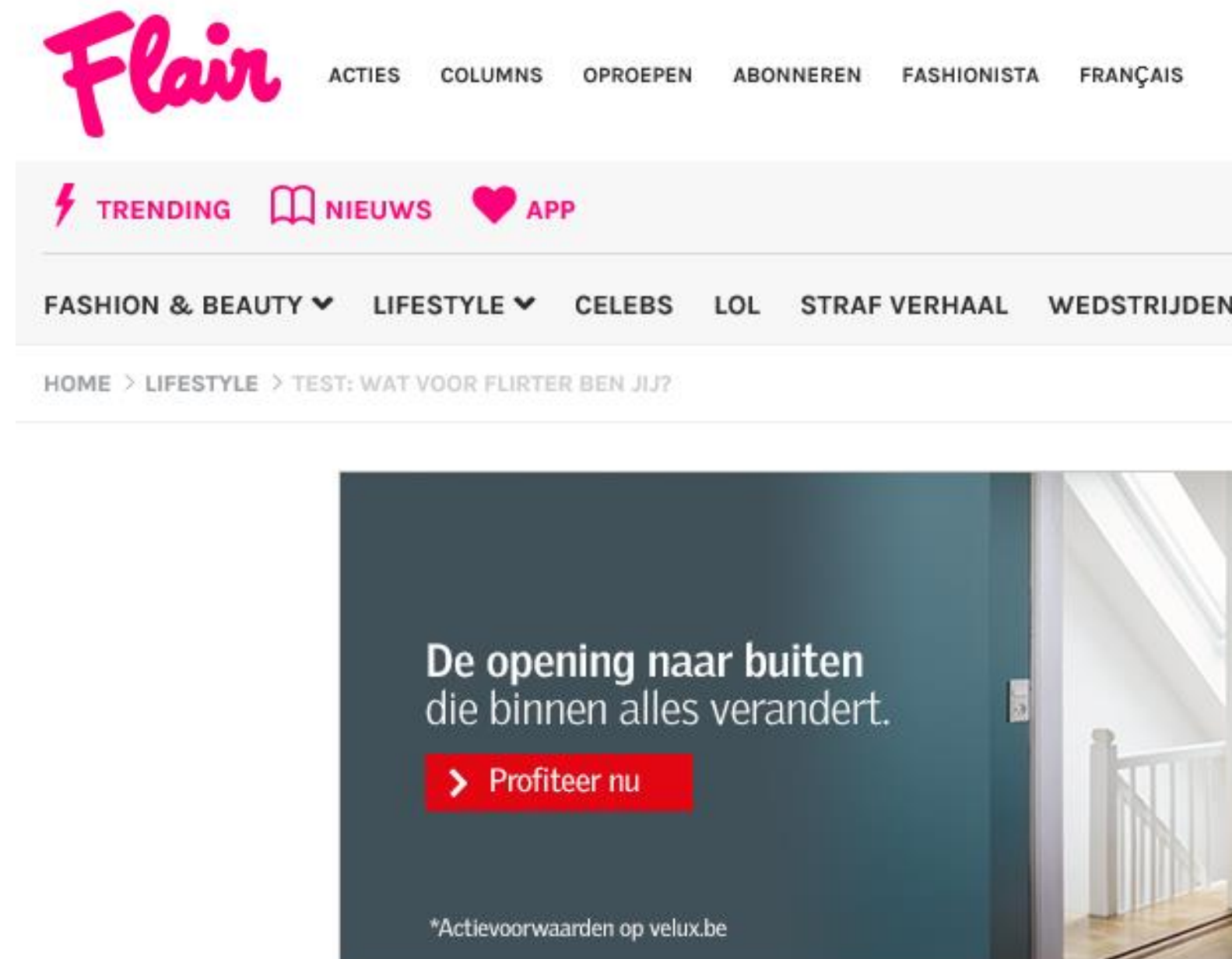
Psychodiagnostiek =

- De **wetenschap** die erop gericht is om op een gefundeerde manier
- informatie van een **persoon** en zijn **omgeving** te verzamelen
- met het oog op het nemen van **verantwoorde beslissingen**

- Maar! **Oordeelsfouten**
- Belangrijk om menselijk gedrag op een **wetenschappelijke manier** te onderzoeken
 - Dwz: **evidence based**
 - O.a. via gebruik van psychologische tests

De ene test is de andere niet!

TEST: Wat voor flirter ben jij?

Afwachtend muurbloempje of jagende tijger?

1. WAAROM LEER JE?

Leerlingen kunnen verschillende redenen hebben om te studeren. Gelieve aan te duiden in welke mate elk van de volgende redenen voor jou belangrijk zijn om te studeren, door een getal aan te duiden tussen 1 (helemaal niet van toepassing op jou) en 5 (volledig van toepassing op jou).

1	2	3	4	5
Helemaal niet van toepassing op mij				Volledig van toepassing op mij

Ik ben gemotiveerd om te studeren omdat...

1. ... ik verondersteld word dit te doen.	1	2	3	4	5
2. ... ik wil dat anderen denken dat ik verstandig ben.	1	2	3	4	5
3. ... ik nieuwe dingen wil bijleren.	1	2	3	4	5
4. ... leren me erg interesseert.	1	2	3	4	5
5. ... leren leuk is.	1	2	3	4	5
6. ... ik me schuldig zou voelen als ik het niet zou doen.	1	2	3	4	5
7. ... anderen (ouders, vrienden, leerkrachten, ...) me dwingen om dit te doen.	1	2	3	4	5
8. ... ik me zou schamen als ik het niet zou doen.	1	2	3	4	5
9. ... ik leren persoonlijk heel waardevol vind.	1	2	3	4	5
10. dit voor mij een persoonlijk belangrijke keuze is.	1	2	3	4	5
11. ... anderen (ouders, vrienden, leerkrachten,...) me hiertoe verplichten.	1	2	3	4	5
12. ... ik leren boeiend vind.	1	2	3	4	5
13. ... ik dit een belangrijk levensdoel vind.	1	2	3	4	5
14. ik leren een aangename bezigheid vind.	1	2	3	4	5
15. ... anderen (ouders, vrienden, leerkrachten,...) dit van mij verwachten.	1	2	3	4	5
16. ... ik anderen de indruk wil geven dat ik een goede leerling ben.	1	2	3	4	5
17. Eerlijk gezegd, weet ik het niet; ik heb het gevoel dat ik mijn tijd verdoe op school.	1	2	3	4	5
18. Ik zie niet in waarom ik studeer en, vrijuit gezegd, ik maak mij daar geen zorgen om.	1	2	3	4	5
19. Vroeger had ik daarvoor nog goede redenen, maar nu vraag ik me af waarom ik eigenlijk studeer.	1	2	3	4	5
20. Ik weet het niet; de redenen waarom ik studeer zijn mij niet duidelijk.	1	2	3	4	5

Regel

Benoem de kleur van de inkt

rood blauw groen blauw groen

rood blauw rood groen rood

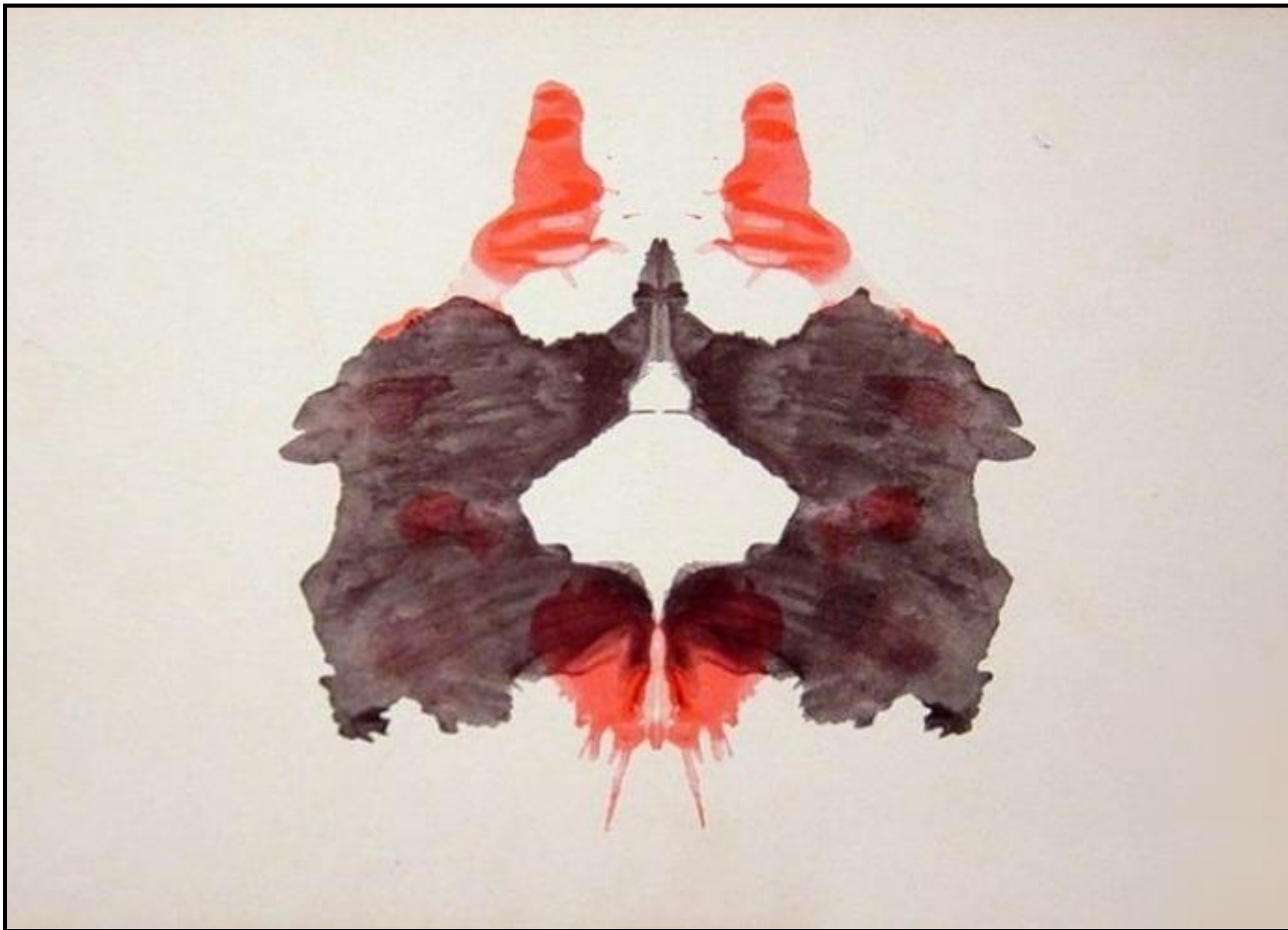
blauw groen blauw rood blauw rood blauw rood blauw rood

blauw groen blauw groen rood groen blauw rood blauw groen

rood groen rood blauw groen rood groen rood blauw groen

blauw groen blauw rood groen blauw rood groen rood groen

groen blauw rood blauw groen rood blauw groen rood blauw

De ene test is de andere niet!

- Een psychologische test is **psychometrisch** onderbouwd
- **Evidence based**: betrouwbaar, valide...

STATISTIEK!

SITUERING OLOD IN DE OPLEIDING

SITUERING OLOD IN DE OPLEIDING (vervolg)

	1A	1B	1C	1D	2A	2B	2C	2D	3A OF: Deel 1 Internationaal semester** (12 SP)	3B OF: Deel 2 Internationaal semester** (12 SP)	3C	3D
KENNIS EN WETENSCHAP	Basis van gedrag (4 SP)	Gedrag in context (4 SP)	Doelgroep organisaties (4 SP)	Doelgroep kinderen en jongeren (4 SP)	Doelgroep volwassenen (4 SP)	Doelgroep senioren (4 SP)	Interprofessioneel samenwerken (4 SP)	Projectwerk (12 SP)	Keuzeopties (12 SP): / Schakelprogramma UGent: Statistiek I / eHealth / UXD / Forensische psychologie / HRM / Werken met kinderen en jongeren / Relatie- en gezinscounseling / Parenting / Seksuologie / Gerontopsychologie / Psychofarmacologie / Internationale samenwerking Noord-Zuid / Coachen m.b.v. dieren / Bemiddeling / Leraar en verantwoordelijkheid / Didactische competenties	Bachelorproef (15 SP)	Stage (24 à 30 SP) — OF — Stage** (21 SP) + Bachelorproef (15 SP) (**enkel voor studenten met Internationaal semester in 3A & 3B)	
GEDRAG ONDERZOEKEN	Basis van onderzoek (4 SP)	Basis van psychodiagnostiek (4 SP)	Psychodiagnostiek in organisaties (3 SP)	Psychodiagnostiek bij kinderen en jongeren (3 SP)	Psychodiagnostiek bij volwassenen (3 SP)	Psychodiagnostiek bij senioren (3 SP)	Werkplekieren (10 SP)					
GEDRAG BEÏNVLOEDEN	Basis van gedragsbeïnvloeding (5 SP)	Positieve psychologie (5 SP)	Trainingsvaardigheden (5 SP)	Voorlichten en adviseren (5 SP)	Counselen (5 SP)	Coachen (5 SP)						
PROFESSIEEL HANDELEN	Professioneel handelen 1 (4 SP)				Professioneel handelen 2 (4 SP)				Professioneel handelen 3 (3 SP)			

ORGANISATIES:

- Voldoet een sollicitant aan de **functie-eisen** van en job?
- Ervaren werknemers te veel **stress** op hun werk? En indien ja, hoe komt dat?
- Hoe verloopt het **werkoverleg** in teamverband in dit bedrijf?

VOLWASSENEN & OUDEREN:

Martha, 86 jaar, is vaak verward. Ze vergeet soms waar ze is of waar ze mee bezig is. Ze wordt af en toe overspoeld door angsten. Ze geeft ook een erg neerslachtige en passieve indruk.

- Wat is de **draagkracht** van deze vrouw?
- Is er sprake van een **stoornis** (bv. depressie, of dementie, psychose...)?

KINDEREN:

- Bilal, 8 jaar**, wil niet meer naar school. Hij zegt altijd buikpijn te hebben.
- Heeft hij voldoende **schoolse vaardigheden** om het reguliere onderwijs te volgen?
 - Is de manier waarop er **les wordt gegeven** aangepast aan de noden van de leerling?
 - Is er sprake van een problematische **gezinssituatie**?
 - Is er sprake van een **medische oorzaak**, **pesterijen**, een **depressie**, **faalangst**...?

→ Verschillende soorten **diagnostische instrumenten** (interviews, persoonlijkheidsvragenlijsten, observatie-instrumenten, prestatietests,... – zie verder)

DOCENTENTEAM

- Miet Craeynest (MC)
 - OLOD-verantwoordelijke
 - miet.craeynest@howest.be

- Lien Van Eynde (LV)

- Helga Peeters (HP)

CURSUSMATERIAAL

- **Blokwijzer:** Basis van psychodiagnostiek
 - + eigen nota's, slides en materiaal op Leho
- Oefencolleges: **zelf afprinten oefeningenbundel** + eventueel ander materiaal (Leho)
- **Vragenlijst NEO-PI-3:** aankopen aan het onthaal
NEO PI-3 ZELFSCOREND FORMULIER	€5,9
NEO PI-3 PROFIELFORMULIER	€1,3
 - ***Bijhouden voor 2 OLODs in Blok 1C!!***

INHOUDSTAFEL OLOD

I. De psychologische test als wetenschappelijk instrument

1. Wat is een psychologische test?
2. Korte geschiedenis van het psychologisch testen
3. Soorten psychologische tests
4. Schalen: meetbaar maken van psychologische variabelen

II. De psychometrie als fundament van psychologische tests

5. Normering: aanmaken van een vergelijkingsnorm
6. Betrouwbaarheid: de herhaalbaarheid van de meting
7. Validiteit: de geldigheid van het meetresultaat
8. De IRT als alternatief voor de KTT

III. Tests maken deel uit van een psychodiagnostisch proces

9. De fasen van het psychodiagnostisch onderzoek
10. Deontologische overwegingen

STRUCTUUR OLOD

Week	Inhoud	Docent
Week 1	1. Wat is een psychologische test?	MC
	2. Geschiedenis van het testen + uitbreiding Intelligentie en IQ	MC
	3. Soorten tests 4. Schalen	MC
Week 2	Uitbreiding Persoonlijkheid en NEO-PI-3	HP
	OEFENCOLLEGE 1: Hfst 1-4	MC / LV
	5. Normering, deel 1	MC
Week 3	OEFENCOLLEGE 2: Hfst 5, deel 1	MC / LV
	5. Normering, deel 2	MC
	OEFENCOLLEGE 3: Hfst 5, deel 2	MC / LV

STRUCTUUR OLOD (vervolg)

Week	Inhoud	Docent
Week 4	6. Betrouwbaarheid	MC
	OEFENCOLLEGE 4: Hfst 6	MC / LV
	7. Validiteit 8. IRT versus KTT	MC
	KERSTVAKANTIE	KERSTVAKANTIE
Week 5	OEFENCOLLEGE 5: Hfst 7 + 8	MC / LV
	9. Diagnostisch proces 10. Deontologie	MC
	OEFENCOLLEGE 5: Hfst 9 + 10	MC / LV
Week 6	13/1, 12u: INDIENEN OPDRACHT NEO-PI-3 (via Leho)	
Week 7	24/1: EXAMEN	

EVALUATIE

- **Multiple choice** (30 vragen met concordantietabel, 15 punten)
- **Open vragen** (5 punten)
- **1 BONUSPUNT TE VERDIENEN**
 - Zelf vragenlijst (NEO-PI-3) invullen
 - Scoren van vragenlijst die ingevuld werd door medestudent
 - Psychodiagnostisch rapportje (+/- 2 blz) schrijven over score medestudent + bepalen persoonlijkheidsbeeld (vakje aankruisen)
- **Indien op Leho tegen 13/1, 12u**

!! *Jouw eigen* originele ingevulde score- en profielformulier houden voor 2 OLODS in Blok 1C

- Psychodiagnostiek in organisaties
- Kwantitatief onderzoek

INHOUDSTAFEL OLOD

I. De psychologische test als wetenschappelijk instrument

-
1. Wat is een psychologische test?
 2. Korte geschiedenis van het psychologisch testen
 3. Soorten psychologische tests
 4. Schalen: meetbaar maken van psychologische variabelen

II. De psychometrie als fundament van psychologische tests

5. Normering: aanmaken van een vergelijkingsnorm
6. Betrouwbaarheid: de herhaalbaarheid van de meting
7. Validiteit: de geldigheid van het meetresultaat
8. De IRT als alternatief voor de KTT

III. Tests maken deel uit van een psychodiagnostisch proces

9. De fasen van het psychodiagnostisch onderzoek
10. Deontologische overwegingen

1. WAT IS EEN PSYCHOLOGISCHE TEST?

- Een **psychologische test**...

... is een **beoordelingsprocedure** (1.1)

... om een **psychometrisch onderbouwde maat** te verschaffen (1.3)

... van één of meerdere **psychologische eigenschappen** (1.2)

1.1 Een test is een beoordelingsprocedure

- In kaart brengen van **menselijke eigenschappen**
 - Wat mensen KUNNEN (**prestaties**)
 - Hoe mensen ZIJN (**gedragswijze**)
- Op zoek naar **verschillen**
 - Tussen mensen: **inter-individueel**
 - Vb: Wie is de sterkste sollicitant: X of Y?
 - Binnen eenzelfde persoon: **intra-individueel**
 - Vb: Hoe evolueert X na het volgen van een training, behandeling...?

1.2 Een test registreert psychologische eigenschappen

- **1.2.1 Wat zijn psychologische eigenschappen?**
- **1.2.2 Operationaliseren = meetbaar maken**

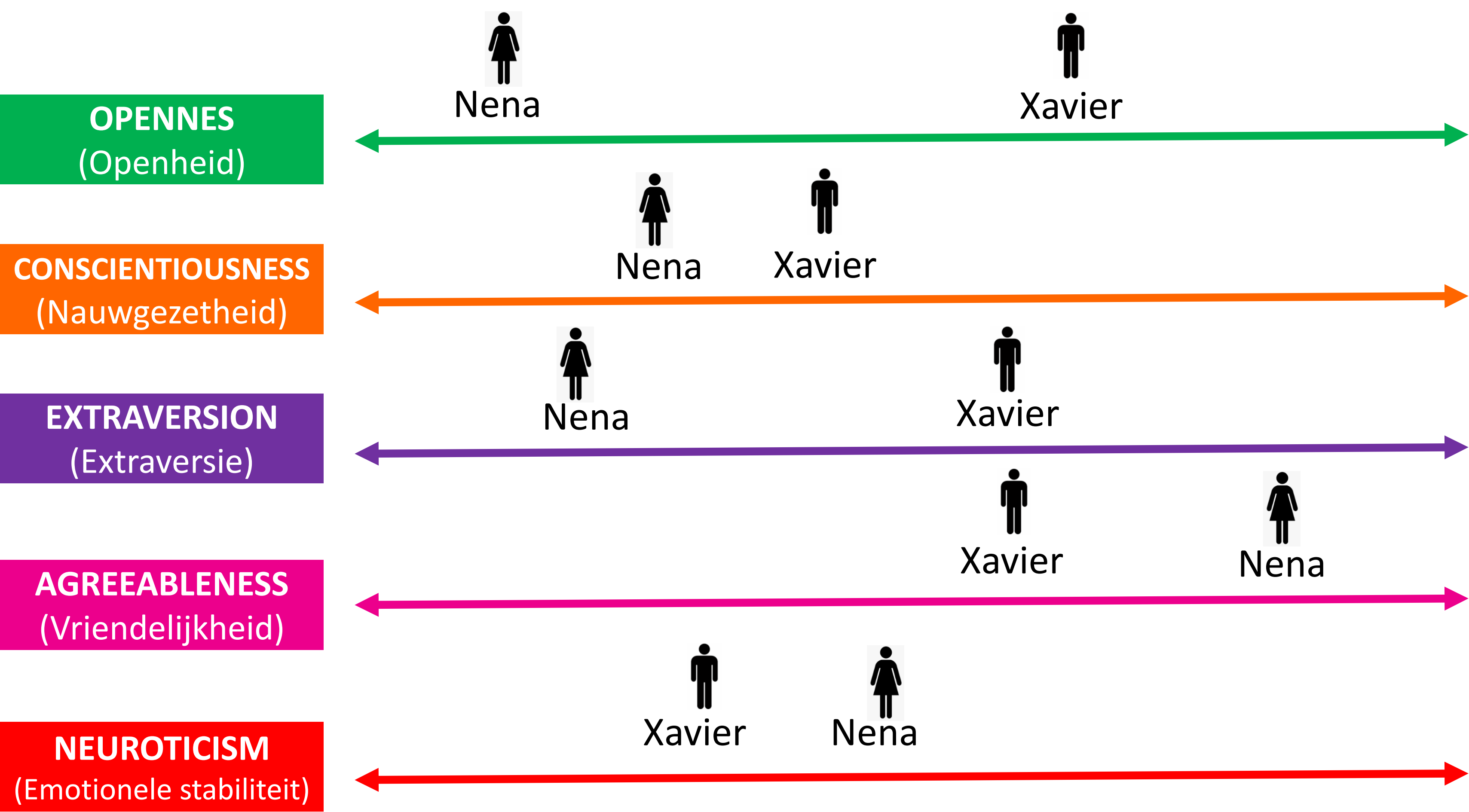
1.2.1 Wat zijn psychologische eigenschappen?

- Onderscheid tussen:
 - **Wat mensen KUNNEN = Prestaties**
 - Vb: intelligentie, capaciteiten, geschiktheid...
 - **Hoe mensen ZIJN = Gedragswijze**
 - Vb: persoonlijkheid, motivatie, interesse...
- **Toestanden**: fluctuerend (vb. emoties)
- **Trekken**: stabiel (vb. *The Big 5*)

Vb: **The Big 5**-persoonlijkheidstrekken

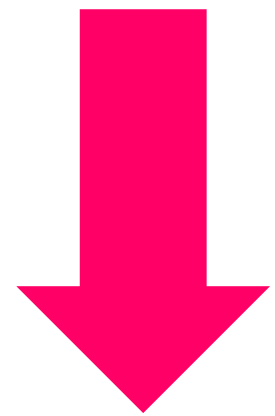

Zie verder: les
Helga Peeters

1.2.2 Psychologische eigenschappen moeten geoperationaliseerd worden

**EMPIRISCHE
VASTSTELLING**
(!)

**HYPOTHETISCH
CONSTRUCT**
(?)

- Vb: Noor stelt meer vragen in de les dan Jantien

- Verklaring?
 - Noor is meer *geïnteresseerd*?
 - Noor is meer *gemotiveerd*?
 - Noor is meer (of net minder) *intelligent*?
 - ...

- Het afleiden van hypothetische constructen in het dagelijkse leven versus in de psychodiagnostiek:
 - Wetenschappelijke fundering!
 - Uit betrouwbare afleidingen
 - Volgens strikte regels
- **Operationaliseren** = meetbaar maken
 - Belang van een goede **validiteit**! (zie verder)

- Is Noor *intelligenter* dan Jantien?

Intelligentietest:

= reeks opdrachten, o.a.

- Rekenvraagstukken
- Begrippen uitleggen...

Score

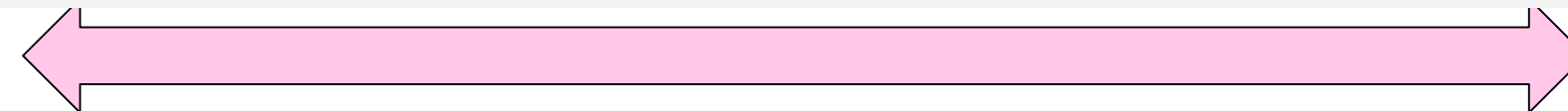

IQ

Vb: Ja, $Score_{Noor} > Score_{Jantien}$

Ja, $IQ_{Noor} > IQ_{Jantien}$

DUS: Noor is intelligenter dan Jantien?!

Intelligentietest:

= reeks opdrachten, o.a.

- Rekenvraagstukken
- Begrippen uitleggen...

Score

IQ

Als: VALIDITEIT?!

= meet de test wat hij beoogt te meten?!

1.3 Een test levert een psychometrisch onderbouwd meetresultaat op

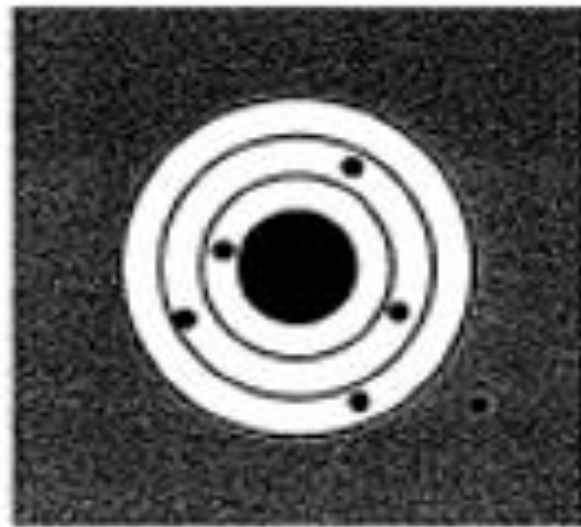
- **1.3.1 De vijf psychometrische kwaliteiten**
- **1.3.2 De testhandleiding**

1.3.1 De vijf psychometrische kwaliteiten zijn:

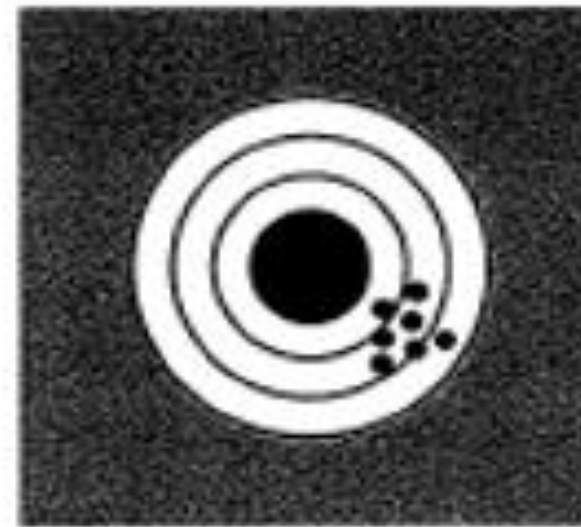
1. **Betrouwbaarheid**
2. Standaardisatie
3. Objectiviteit van de score
4. **Validiteit**
5. **Normering**

Betrouwbaarheid vs. Validiteit

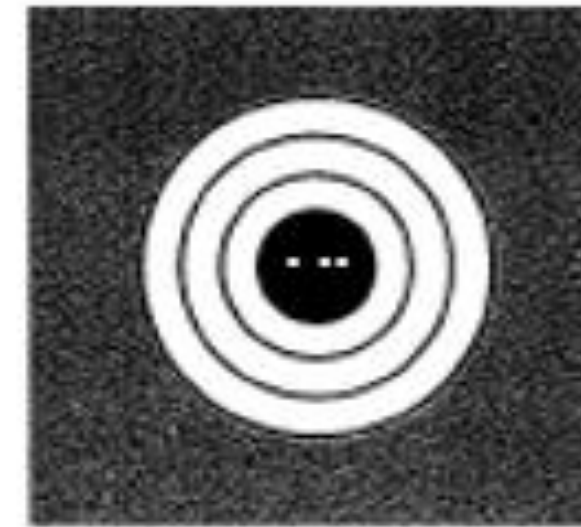
- **Betrouwbaarheid**: standvastigheid van de meting
- **Validiteit**: meet je wat je beoogt te meten?
- De validiteit wordt *begrensd* door de betrouwbaarheid
- Een valide maar niet-betrouwbare test *bestaat niet*!
- Een goede betrouwbaarheid is *noodzakelijk* maar niet *voldoende* voor een goede validiteit

A

B

C

1.3.2 De testhandleiding

- Elke degelijke test beschikt over een testhandleiding
- Een goede testhandleiding bevat alle **technische informatie** die nodig is voor het correct
 - Afnemen
 - Scoren
 - Verwerken
 - Interpreteren
- Zou **8 elementen** moeten bevatten (zie Blokwijzer Tabel 1.3)

1. Wetenschappelijke achtergrond

- De rationale: achterliggende theorie, modellen...

2. Testconstructie

- Statistische procedures

3. Scoringsprocedure

- Vb: de *SCL-90*

Vb: SCL-90

- Symptom-Checklist (90 items)
 - Algemene klachtenlijst
 - 90 klachten (**items**)
 - 8 **subschalen**
 - Gevoelens van Angst,
 - Depressie
 - Woede, irritatie
 - Slaapproblemen...
 - Gevoelig voor kritiek van anderen...

**Klachtenlijst
(SCL-90)**

W. A. Arrindell
J. H. M. Ettema

HOE DEZE VRAGENLIJST IN TE VULLEN?

In deze vragenlijst wordt U gevraagd in welke mate U last heeft van lichamelijke en psychische klachten. Wilt U voor elk van de onderstaande klachten aangeven, in hoeverre U last heeft, door een cirkel te plaatsen rondom het antwoord, dat het meest van toepassing is?

Het gaat er hierbij steeds om, hoe U zich gedurende de afgelopen week, met vandaag erbij, voelt.

Voorbeeld:
In welke mate werd U gehinderd door:

helemaal niet	een beetje niet	tamelijk veel heel erg
1	2	3 4 5

Copyright © 1975 by L. R. Derogatis.
Dutch translation and adaptation © 1986 by W. A. Arrindell, J. H. M. Ettema and Swets & Zeitlinger B.V., Lisse.
Translated and adapted by permission.

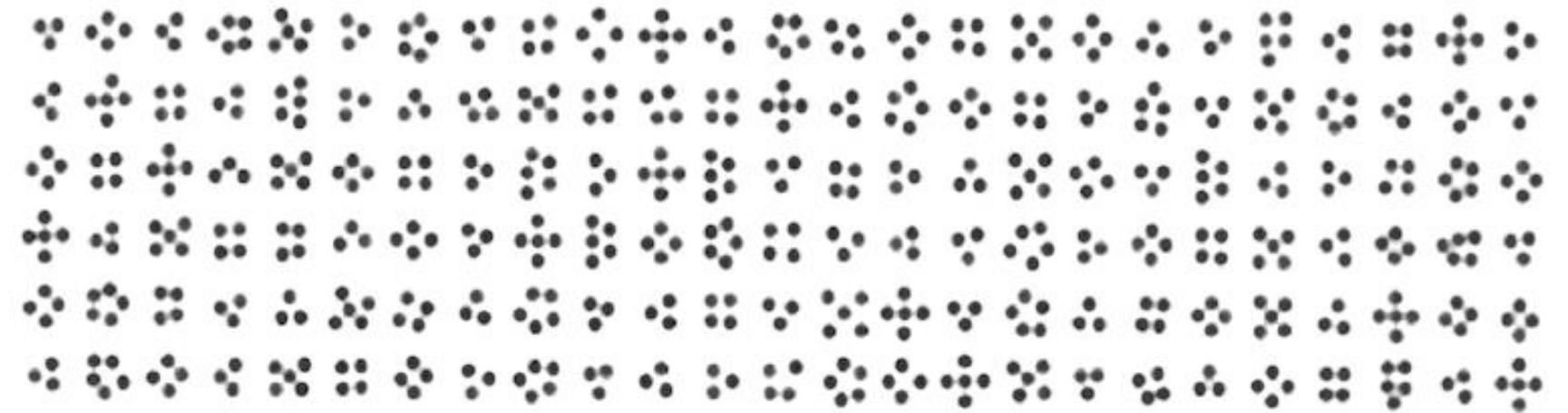
Niets uit deze uitgave mag worden vervaardigd door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Alle rechten voorbehouden.

4. Standaardisatie

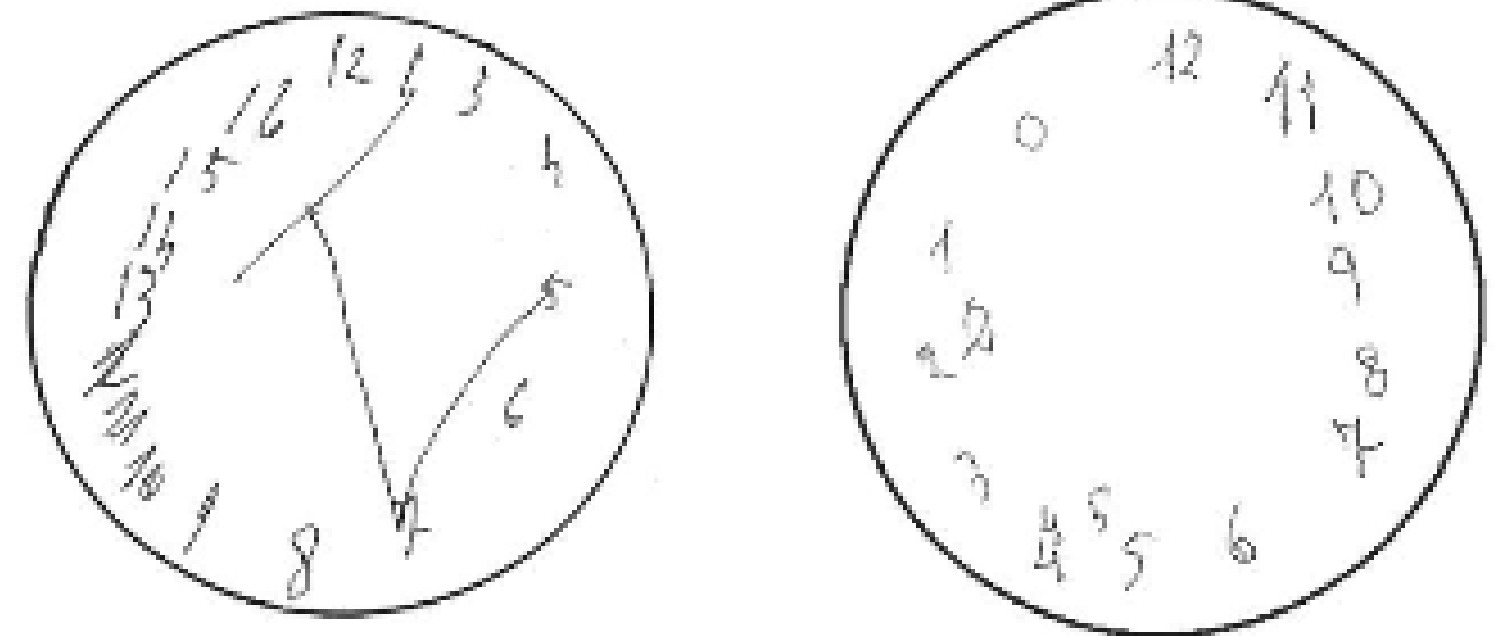
- Vb. *Bourdon-Wiersma* (volgehouden aandacht):

“Doorstreep zo snel en zo nauwkeurig mogelijk”

- Vb. *Kloctest*

“Teken een klok met de cijfers op kwart na 3”

5. Normgroep(en!) – zie Hfst 5

- Normgroep moet **representatief** zijn
- Normgroep moet **groot** genoeg zijn
- Vb. Vlaamse normen van Miatton et al. (2004)

COMPLEX FIGURE TEST (CFT Taylor)							
gender	MALE AND FEMALE						
educ	$\leq 12 j$				$> 12 j$		
age	≤ 30	$30 \leq 50$	> 50		≤ 30	$30 \leq 50$	> 50
N	17	19	37		17	26	36
copy	33.8 (2.2)	35.0 (1.3)	33.4 (1.6)		33.7 (2.1)	34.1 (2.1)	33.9 (2.0)
IR	28.6 (6.9)	26.2 (5.1)	20.5 (7.1)		28.9 (4.2)	26.5 (4.7)	25.0 (6.7)
DR	28.2 (6.4)	24.7 (5.9)	18.4 (8.6)		28.6 (4.9)	25.4 (5.5)	23.7 (7.2)
IR : immediate recall, DR: delayed recall							

6. **Betrouwbaarheid**

- Verschillende vormen, zie Hfst 6

7. **Validiteit**

- Verschillende vormen, zie Hfst 7

8. **Testinterpretatie**

- Vb. Vanaf wanneer 'goed', 'problematisch', 'pathologisch'...?

1.4 Andere kenmerken van een test

- Andere kenmerken die de keuze van een test kunnen bepalen
 1. Reikwijdte
 2. Aanvaardbaarheid
 3. Onpartijdigheid
 4. Praktische aspecten

1.4.1 Reikwijdte

- Mbt het **aantal te meten psychologische eigenschappen**
 - Vb aandacht én geheugen; korte én lange termijn geheugen...
- Mbt de **diversiteit aan mensen** voor wie de test geschikt is
 - Vb adolescenten én volwassenen

1.4.2 Aanvaardbaarheid

- In hoeverre vindt de cliënt/testkandidaat de test acceptabel
- Hangt vaak af van de **indrukswaliditeit** (*face validity*)
 - = wat *lijkt* de test te meten?
- Opgelet: soms is het belangrijk dat mensen op voorhand niet weten wat de bedoeling van de test is!
 - *Faking good*
 - *Faking bad* (**malingering**)

1.4.3 Onpartijdigheid

- **Faire diagnostiek**
- Een test is **partijdig** wanneer bepaalde groepen mensen (obv gender, etniciteit...) **systematisch anders** presteren hoewel het achterliggende niveau hetzelfde is.
- Door
 - Mindere vertrouwdheid met de **testsituatie**
 - Geen adequate **normen!**
 - **Item- of vraagpartijdigheid**
 - Vb: Wat betekent 'kerstmis'?

1.4.4 Praktische aspecten

- Afweging maken tussen
 - **Kosten:** eenmalige – terugkerende
 - Kostprijs test ([Vb WISC-V-NL](#))
 - Training testleider
 - Afname en scoring: testformulieren met **copyright!**
 - **Baten:**
 - In korte tijd veel info
 - Info moeilijk met andere methoden te verkrijgen